

УДК 378.147.091.33-027.2

Прокопчук Вікторія Євгенівна
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри нової та
новітньої історії зарубіжних країн
Волинського національного університету
імені Лесі Українки

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА СТУДЕНТІВ: ПРОБЛЕМИ ОЦІНЮВАННЯ

Невід'ємною складовою частиною формування професійної компетентності майбутнього вчителя є педагогічна практика. Вона здійснюється на ґрунтовній теоретичній основі, що закладається в процесі вивчення всіх предметів теоретичного курсу, передусім таких, як фахові дисципліни, педагогіка, психологія та методика викладання предмета за напрямком підготовки студентів. Процес перебігу педагогічної практики є досить усталеним. Основні підручники та посібники з педагогіки, як правило, містять матеріал щодо проведення педагогічної практики. Проте, перехід до навчання за кредитно-модульною системою створив проблему оцінювання навчальних досягнень студентів під час педагогічної практики. Спираючись на досвід та формуючи власне бачення критеріїв оцінювання з розрахунку 100 балів, ми визначали певну систему оцінювання навчальних досягнень студентів.

Професія вчителя завжди була однією із найпочесніших в Україні. Вона наповнена великим ідейним змістом, бо тісно пов'язана із розв'язанням головних завдань суспільства. Аналіз світових тенденцій у галузі професійно-педагогічної освіти засвідчує зростання вимог до педагогічного

професіоналізму і особистих якостей вчителя. На думку вчених, основними проблемами, з якими зустрічатимуться вчителі сьогодні є: постійне оновлення змісту освіти, гарантування високого рівня освітніх стандартів; самостійна постановка і вирішення творчих та дослідницьких завдань; безперервне опановування прогресивних технологій навчання і виховання; робота в єдиному інформаційному середовищі тощо.

Усе це може здійснювати лише вчитель з високою професійною компетентністю, відповідним інтелектуальним та творчим потенціалом.

Професійно обумовлені вимоги до вчителя визначаються терміном “професійна компетентність”. Психолого-педагогічні та спеціальні (з предмета) знання є необхідною, але недостатньою умовою професійної компетентності. Практичне розв'язання освітніх завдань забезпечують уміння і навички, передумовою яких є теоретичні знання. Важливе місце в роботі вчителя посідає спрямованість його особистості.

Мета педагогічної практики – формувати професійно-педагогічні знання, вміння і навички майбутніх учителів та вихователів підростаючого покоління.

Основні завдання педагогічної практики:

- навчати спостерігати за навчальною і виховною діяльністю учителів, студентів-практикантів, аналізувати її;
- навчати студентів застосовувати здобуті у вузі знання в процесі навчання і виховання шкільної молоді;
- сприяти виробленню вмінь та навичок, необхідних для майбутньої професії вчителя;
- самостійно проводити навчально-виховну та позакласну роботу, практично здійснювати різні види освітньої діяльності;
- формувати навички психологічного вивчення учнів;
- розвивати власні педагогічні здібності, виховувати любов до педагогічної професії;

- опанувати основи педагогічної культури і творчості сучасного вчителя.

Студенти повинні знати:

- вимоги Державного освітнього стандарту до змістового мінімуму історичної освіти та рівня підготовки випускників основної школи з історії;
- чинні шкільні програми, підручники, методичну літературу з історії;
- процес формування історичних знань;
- основні засоби навчання історії;
- форми організації навчально-виховного процесу з історії;
- методи й методичні прийоми навчання та виховання учнів у процесі вивчення історії як на уроках, так і в позаурочний час;
- міжпредметні та міжкурсові зв'язки;
- систему перевірки й оцінки навчальних досягнень учнів;
- форми та методи позакласної роботи з історії;
- прийоми вивчення навчально-виховного процесу, аналіз діяльності учнів, учителів, дирекції школи;
- форми та методи організації виховної роботи;
- психологічні особливості учнів різного віку.

Студенти повинні вміти:

- застосовувати різні методи та прийоми навчально-виховної діяльності на уроках та в позаурочний час;
- готувати і проводити уроки різних типів;
- складати план-конспект уроку історії;
- виготовляти та застосовувати наочні посібники;
- здійснювати перевірку та оцінювати рівень навчальних досягнень учнів;
- вести методичні дослідження;
- готувати та проводити різнотипні виховні заходи;

- складати конспекти (сценарії) виховних заходів;
- проводити психолого-педагогічні спостереження за окремими учнями та класом у цілому;
- володіти основними прийомами і методами організації колективної та індивідуальної роботи з учнями;
- аналізувати різні форми навчально-виховної роботи;
- вести документацію, передбачену програмою практики.

На історичному факультеті Волинського національного університету імені Лесі Українки у студентів спеціальності «Історія» навчальний план передбачає проведення двох педагогічних практик: на передостанньому (4 тижні) та випускному курсах (5 тижнів).

Практика на 4 курсі спрямована на формування вмінь конструювати й організовувати окремі елементи процесу навчання історії, пов'язувати їх з реальними умовами навчання; знайомитись із системою роботи вчителя історії, вивчати передовий педагогічний досвід. На випускному курсі (ОКР «Спеціаліст») продовжується ознайомлення студентів із системою роботи закладу освіти та класу, за яким вони закріплені.

У процесі педагогічної практики студенти виконують різні види освітньої діяльності, а саме:

- вивчення системи роботи вчителів-предметників;
- знайомство зі шкільними кабінетами та їх обладнанням;
- вивчення навчального процесу на основі відвідування уроків та позаурочних заходів різних вчителів;
- відвідування уроків і позаурочних заходів з історії;
- складання планів-конспектів уроків різних типів;
- підготовка та проведення уроків;
- аналіз та самоаналіз уроків історії;
- індивідуальна робота з учнями в позаурочний час, заняття з невстигаючими;

- ознайомлення з проведенням факультативів, гуртків з предмету, участь в їх роботі;
- виготовлення наочних посібників та дидактичних матеріалів, оформлення кабінету;
- ознайомлення з методичною роботою зі спеціальності, участь в роботі методоб'єднання;
- виконання функцій та обов'язків помічника класного керівника;
- складання індивідуального плану виховної роботи з класом відповідно до плану роботи класного керівника;
- проведення поточної організаційно-педагогічної роботи (контроль за відвідуванням уроків, організація чергувань тощо);
- підготовка та проведення позакласних та позашкільних виховних заходів;
- ведення класного журналу, оформлення іншої документації, перевірка щоденників тощо;
- участь у роботі з батьками учнів, підготовці та проведенні батьківських зборів;
- вивчення вікових та індивідуальних особливостей учнів, їхніх нахилів та інтересів, рис характеру, взаємовідносин у класі у ході навчально-виховного процесу;
- складання психолого-педагогічної характеристики на учня або на клас в цілому;

В останні дні практики студенти завершують підготовку звітної документації:

- щоденник психолого-педагогічних спостережень (в окремому зошиті);
- індивідуальний комплексний щоденник;
- план-конспект одного уроку історії;
- розгорнутий конспект (сценарій) виховного заходу;

- психолого-педагогічна характеристика учня (передвипускний курс), класу (випускний курс).

Успіхи у навчальній діяльності студентів характеризуються кількісними та якісними показниками, що фіксуються оцінкою.

Викладач повинен вдумливо і творчо підходити до використання критеріїв і норм оцінювання знань, умінь і навичок студентів. Він має керуватися науковими основами методики навчально-виховної роботи, уважно ставитись до кожного студента, враховуючи його нахили, інтереси і прагнення, виявляти високу принциповість і такт.

Перехід до 100 бальної системи оцінювання знань, вмінь та навичок студентів поставив проблему нового підходу до визначення рівня та оцінювання їх навчальних досягнень. Особливе місце в цьому контексті посідає педагогічна практика. Враховуючи напрацьований досвід оцінювання, ми спробували розробити систему та критерії оцінювання різних видів освітньої діяльності студентів під час педагогічної практики.

Після закінчення педагогічної практики і подання необхідної документації студентам виставляється диференційований залік. В оцінку заліку включається сумарна оцінка всіх видів освітньої діяльності, передбаченої робочою навчальною програмою практики. Ми спробували всебічно підійти до оцінювання навчальних досягнень студентів під час педагогічної практики.

1. Історична підготовка (6 балів):

- знання історії відповідно до шкільної програми;
- володіння матеріалом для організації і проведення позакласної роботи з предмету (гурткова робота, факультатив, підготовка до олімпіад тощо).

2. Психолого-педагогічна підготовка (6 балів):

- дотримання вчителем педагогічного такту;
- проведення психолого-педагогічних спостережень;

- уміння розподіляти увагу під час уроку та виховного заходу.

3. Ставлення до справи (12 балів):

- дисциплінованість;
- ініціатива і самостійність у підготовці до уроку;
- бажання підвищувати професійний рівень;
- культура спілкування з товаришами, вчителями.

4. Оцінювання процесу педагогічної практики (36 балів):

- проведення двох залікових уроків історії - 12 балів кожний урок;
- проведення виховного заходу - 12 балів.

5. Оцінювання звітної документації (40 балів):

- план-конспект одного уроку історії (6 балів);
- сценарій виховного заходу (6 балів);
- психолого-педагогічна характеристика (12 балів);
- щоденник психолого-педагогічних спостережень, включаючи розширений звіт про результати практики (6 балів);
- заповнення комплексного щоденника студента-практиканта (4 бали);
- своєчасність підготовки звітної документації (6 балів).

Провідне місце у процесі педагогічної практики посідає урок. Аналізуючи досвід, ми пропонуємо наступні критерії оцінювання уроку.

Оцінка “відмінно” (10-12 балів):

- студент провів урок на високому методичному рівні, разом із пізнавальними і навчальними завданнями добре вирішував виховні завдання;
- практикант підготував дидактичні матеріали та вміло їх використовував;
- студент під час проведення уроку творчо підійшов до використання різних прийомів і методів навчання, правильно оцінив рівень навчальних досягнень учнів, забезпечив високий рівень пізнавальної

активності; вміло поєднував роботу з усім класом та індивідуальним підходом до окремих учнів;

- студент раціонально використовував час уроку, основний матеріал був засвоєний, мета досягнута;
- дисципліна учнів була на належному рівні.

Оцінка “добре” (7-9 балів):

- студент виявив самостійність під час підготовки до уроку, користуючись незначною допомогою вчителя, методиста;
- проведений урок загалом відповідав методичним вимогам до сучасного уроку історії в школі;
- студент використовував ефективні методи і прийоми; на уроці були невеликі методичні недоліки;
- учні активно працювали, але їхня активність була неоднаковою на всіх етапах уроку;
- мети уроку студент в основному досяг.

Оцінка “задовільно” (4-6 балів):

- урок за своїм змістом відповідає основним принципам дидактики, проте студент показав невисокий рівень знання історії або не виправив помилки у відповідях учнів;
- студент не зумів організувати активну навчальну діяльність школярів;
- у проведенні уроку допускалися методичні помилки, що негативно позначилося на знаннях учнів;
- на уроці спостерігались порушення дисципліни;
- мета уроку досягнута частково.

Оцінка “незадовільно”(1-3 бали):

- урок проведений на низькому методичному рівні;
- студент допускав грубі історичні та методичні помилки, що спричинило низьку якість засвоєних учнями знань;

- мова студента безграмотна;
- дисципліна на уроці погана;
- мета уроку не досягнута.

Не менш важливою є правильна організація підготовки та проведення виховного заходу. Ми пропонуємо наступні критерії його оцінки.

Оцінка «відмінно» (10-12 балів):

- проведення виховного заходу показало практиканта як умілого організатора дитячого колективу, який проявив повну самостійність і творчість в підготовці до заходу і успішному його проведенні;
- практикант, готуючись до виховного заходу, вивчив стан вихованості учнів класу, провів індивідуальну роботу з тими учнями;
- студент під час проведення виховного заходу поведився упевнено, тактовно ставився до учнів;

Оцінка «добре» (7-9 балів):

- виховний захід своїм змістом відповідав достатньому психолого-педагогічному рівню і досяг виховної мети;
- під час проведення виховного заходу практикант поведився в основному вільно, упевнено, без особливих труднощів долав прояви недисциплінованості та сперечання окремих учнів, відстоював свої рекомендації і вимоги; однак, під час проведення виховного заходу інколи виявив деяку розгубленість;
- у підготовці виховного заходу студент виявив самостійність, але мало доклав творчих зусиль;
- практикант уміло керував класом, залучаючи значну частину учнівського колективу до активної участі, але не був достатньо наполегливим щоб діяти через колектив і більше намагався впливати особисто;

- студент виявив тактовне ставлення до учнів і вміння вести розмову, логічно мислити.

Оцінка «задовільно»(4-6 балів):

- практикант, готуючись до виховного заходу, недостатньо продумав план його виконання, внаслідок чого виникли непередбачені труднощі;
- студент виявив недостатню теоретичну підготовку щодо виховання учнів засобами обраної ним форми виховної роботи;
- практикант показав невпевненість у своїх силах і деяку розгубленість при несподіваних труднощах організаційного характеру, недостатнє уміння володіти класом.

Оцінка «незадовільно» (1-3 бали):

- тема і мета виховного заходу були мало актуальними в системі запланованих класним керівником виховних заходів;
- зміст і план проведення виховного заходу були недостатньо продумані, що зумовило байдуже ставлення учнів; практикант виявив недостатню теоретичну підготовку; виявився безпорадним у подоланні труднощів організаційного характеру, не зумів організувати клас;
- студент не вміє поводитися в класі, у стосунках з учнями допускає нетактовність; проведений виховний захід не досяг поставленої мети.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України / А. М. Алексюк. - К.: Либідь, 1998. - 510 с.
2. Баханов К. О. Професійний довідник вчителя історії / К. О. Баханов. - Х.: Вид. група "Основа", 2011. - 239 с.
3. Загальна психологія. Підручник / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін..- К.: Либідь, 2005. – 464с.

4. Історія України. Всесвітня історія. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. 5-12 класи.- К.: Ірпінь, 2005. – 141с.
5. Пермяков О.А. Педагогіка: навч. Посібник / О.А. Пермяков, В.В. Морозов/ . – К.: Знання, 2006. – 172с.
6. Положення про проведення практики студентів Волинського національного університету імені Лесі Українки // Матеріали до організації навчального процесу за кредитно-модульною системою у Волинському національному університеті імені Лесі Українки. – Луцьк, 2009. – 58-63 с.
7. Методика навчання історії в школі. Пометун О.І. – К.:Генеза, 2006. – 328с.
8. Фіцула М. М. Педагогіка / М. М. Фіцула. - К.: Знання, 2007. - 307 с.